

Köra för att Lära

Eva Z Svensson
Lisbeth Nilsson

Innehållsförteckning

Verksamhet.....	3
Projektansvarig enhetschef.....	3
Projektets medarbetare	3
Dokumentationsansvarig	3
Handledare.....	3
Projektets titel.....	3
Bakgrund/Teoretisk förankring	3
Beskrivning av insatsen.....	4
Syfte med utvärderingen.....	4
Metod för utvärdering och genomförande av utvärdering.....	4
Etiska överväganden.....	5
Resultat	5
Implementering.....	7
Referenser	7
Bilagor	8

Redovisning av projekt inom ramen för Alternativa/ kompletterande behandlingsmetoder 2008

Verksamhet

Barn- och ungdomshabiliteringen i Hässleholm

Projektansvarig enhetschef

Enhetschef Eva L Svensson

Projektets medarbetare

Leg. arbetsterapeut Eva Z Svensson

Med. Dr., Leg. arbetsterapeut Lisbeth Nilsson

Dokumentationsansvarig

Eva Z Svensson

Handledare

Forsknings- och utvecklingsledare, fil dr Agneta Mallén

Projektets titel

Köra för att Lära

Bakgrund/ Teoretisk förankring

Barn och unga bör tillåtas att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar, något som stöds av Barnkonventionens grundläggande principer (FN:s barnkonvention, 2005). Människans upplevelse och förståelse för omvärlden förutsätter aktivitet. Hon utför aktiviteter i samspel med andra och kan påverka sin hälsa genom aktivitet (FSA, 2005). Ungdomar med funktionshinder har oftast en begränsad aktivitetsrepertoar. Begränsningarna beror på miljön, tillgängligheten, sociala normer och tidsbrist på grund av att det går mycket tid till egenvård (Sthen, 2005). Personer med omfattande kognitiva funktionsnedsättningar har mycket svåra begränsningar i sina förutsättningar att delta i aktiviteter som kan skapa mål och mening och bidra till förändring i deras liv (Nilsson, 2007). Personer med omfattande kognitiva funktionsnedsättningar kan emellertid utvecklas mer än man tror bara de får tillgång till ett verktyg och ges tillräckligt lång träningstid (ibid.).

Vanligtvis brukar inte personer med omfattande kognitiva funktionsnedsättningar erbjudas träning i elrullstol, eftersom de inte förväntas ha de förutsättningar som krävs för att lära sig verktygsanvändning. Träningsmetoden Köra för att Lära möjliggör för barn, ungdomar och vuxna med omfattande flerfunktionshinder att kunna lära sig nya färdigheter utifrån sina behov och förutsättningar (Nilsson 2003). I Köra för att Lära används en träningselrullstol och här tränas och stimuleras förmågan att använda verktyg hos personer med olika omfattningar av kognitiva funktionsnedsättningar. Tanken med Köra för att Lära är att personerna kör elrullstol för att *öka sitt medvetande*, inte för att lära sig att köra säkert och funktionellt. I Köra för att Lära stimuleras utvecklingen av en persons medvetande om sin förmåga att påverka och att använda verktyg som en analog

styrspak för att sätta en elrullstol i rörelse, för att styra och för att ändra hastighet. Elrullstolen, Entra Tiro, som används i träningen gör träningen tillgänglig för många då den med några handgrepp lätt kan ändras för att passa olika kroppsbyggnad, både barn- och vuxenstorlek (Se bilaga 5).

Beskrivning av insatsen

Träningen med Köra för att Lära inleddes hösten 2007 och fortsatte under 2008 på Barn- och ungdomshabiliteringen i Region Skåne. För att få ett hanterbart underlag till studie, valdes att tillfråga 3 barn och unga. Av de 3 tillfrågade tackade samtliga ja till att delta i studien. Dessa deltagare var vid studiens början 8, 12 och 18 år och hade omfattande flerfunktionshinder som medför svåra rörelsehinder och kognitiva svårigheter. Informationsbrev skickades till respektive barn/ungdom. I breven fanns information om metodens syfte. Därefter tog metodhandledaren personlig kontakt med de tre barn och ungdomar som ville delta i Köra för att Lära. Deltagarnas medföljare fick utbildning om metoden och deltagarna fick prova på att köra elrullstolen. Därefter erbjöds deltagarna att kontinuerligt träna en gång i veckan. Alla tre deltagare erbjöds 38 träningstillfällen från den 19 september 2007 till och med den 1 december 2008. Det faktiska antalet träningstillfällen blev emellertid endast 18, 21 respektive 26 träningstillfällen under perioden. Bortfallet av träningstillfällen berodde på att deltagarna var infektionskänsliga och var sjuka långa perioder. Två av deltagarna var borta längre perioder på grund av intensivträning på annan ort.

Samtliga deltagare använde en träningselrullstol som de körde fritt och styrde med en styrspak.

Träningen var utformad så att deltagarna alltid hade med sig en eller flera medföljare till träningstillfället. Medföljaren kunde vara deras personliga assistent, äldre syskon eller föräldrar. I början av studien var metodhandledaren tränare under träningstillfällena. I slutet av 2008 introducerades deltagarnas medföljare av metodhandledaren att ta över ansvaret som tränare.Handledning gavs kontinuerligt till medföljarna i deras roll som tränare under hösten.

Syfte med utvärderingen

Syftet med studien är att undersöka vilken effekt metoden ”Köra för att Lära” har på barn och ungdomar med svåra rörelsehinder och kognitiva svårigheter.

Metod för utvärdering och genomförande av utvärdering

Vid varje träningstillfälle användes observationsprotokoll (bilaga 1a och 1b) för att följa deltagarnas steg i utvecklingen i färdigheten att klara köra elrullstolen. Inlärningsstegen ska inledningsvis vara omedvetna och lustbetonade samt ska kännetecknas av nyfikenhet. Nästa steg innebär initiativtagande, utforskande och förväntning. Sedan kommer ett steg som kännetecknas av experimenterande, att påverka och att kunna själv. Det sista steget – när individen utvecklat färdigheten att köra säkert – kännetecknas av en medvetenhet, målinriktad körning och skicklighet i färdigheten att köra elrullstol (Nilsson, 2000).

I vårt arbete med barn och ungdomar är det av stor betydelse att ta reda på barnens och ungdomarnas egna uppfattningar för att kunna erbjuda rätt bemötande och adekvata insatser. För att fånga hur deltagarna upplever Köra för att Lära valde jag att använda samtalsmatta (för närmare presentation av metoden, se Fjelner & Gelberg, 2008) som stöd vid frågan till respektive deltagare (bilaga 4).

För att få en mångfacetterad bild av hur träningen upplevdes användes enkät (bilaga 2) och en gruppdiskussion med medföljarna utgående från färdigt formulerade teman (bilaga 3). För bearbetning av insamlad information använde metodhandledaren fallbeskrivning. Materialet behandlades konfidentiellt genom att namnen kodades. Efter varje observationsprotokoll, enkät, gruppdiskussion och frågor med samtalsmatta transkriberades materialet ordagrant. I nästa steg lästes materialet igenom av metodhandledaren flera gånger, för att skapa ett helhetsintryck av det insamlade materialet.

Resultaten från observationsprotokollen presenteras i diagram för respektive deltagare. Diagrammet visar deltagarnas utveckling av styrspaksanvändning över tid enligt de skattningar som noterats i observationsprotokollen (bilaga 1a). Deltagarnas aktivitetsnivå har skattats vid varje träningstillfälle på en skala från 0 till 5. Deras huvudsakliga fas av medvetande om styrspaksanvändning har skattats vid varje träningstillfälle med ett instrumentet vars faser går från 1 till 8 (bilaga 1b). Den svarta diagonalen i diagrammet är en trendlinje som visar utvecklingstrenden för huvudfas över hela träningsperioden. Resultatet presenteras mer detaljerat i bilaga 6.

Etiska överväganden

I resultatets redovisning användes fingerade namn, Noa, Tim och Leo. Detta för att minimera möjligheten att kunna identifiera barnen/ungdomarna som tränade med Köra för att Lära i denna studie. Deltagande i projektet var frivilligt och deltagarna kunde när som helst avsluta deltagandet utan att förklara varför.

Resultat

Samtliga barn/ungdomar var positiva till att svara vid utvärderingen med samtalsmattan. Med stöd av samtalsmatta svarade samtliga barn/ungdomar att de tyckte det var roligt med Köra för att Lära.

Utvärdering med observationsprotokoll visade följande för respektive barn: Noas utveckling av styrspaksanvändning över tid enligt de skattningar som noterades i observationsprotokollen skattades i början av perioden till 2 och i slutet av träningsperioden skattades den till 4 enligt instrumentet med 1 - 8 faser. Tims utveckling visade på en stagnation i utvecklingstrenden i slutet av träningsperioden. Hans huvudsakliga fas av medvetande om styrspaksanvändning skattades i början av perioden till 5, i mitten av perioden till 6 och i slutet av träningsperioden skattades den till 4 enligt instrumentet med 1 - 8 faser. Leos utveckling visade en uppåtgående utvecklingstrend över hela träningsperioden. Hans huvudsakliga fas av medvetande om styrspaksanvändning skattades i början av perioden till 2 och i slutet av träningsperioden skattades den till 4 enligt instrumentet med 1 - 8 faser.

Det var ett litet underlag för att kunna generalisera, därför åskådliggör resultatet hur deltagarna och deras medföljare upplevde Köra för att Lära och vilken effekt träningen gav. De barn och ungdomar med omfattande flerfunktionshinder som deltog upplevde det var roligt med Köra för att Lära. Samtliga medföljare gav i sina svar uttryck för förväntan, att det var roligt med träningen och upplevde att den som tränade tyckte att det var roligt att träna. De beskrev att det var intressant och att metoden gav deltagarna en möjlighet att få upptäcka saker på eget vis. Dessutom gav metoden möjlighet att lära sig nya saker och få en uppfattning om omvärlden på deras villkor. Förutsättningar för att uppleva frihetskänsla var att kunna påverka sin förflyttning, kunna bestämma när och hur det ska ske. Att vara delaktig är att ha insikt om sig själv och att ha ett engagemang i vardagssituationer. I Köra för att Lära upplevde medföljarna att barnen/ungdomarna upplevde självbestämmande att de kunde växa med uppgiften.

Ingen av deltagarna hade möjlighet att delta vid alla träningstillfällen pga. träning på annan ort samt sjukdom. Vi såg ingen tendens till att deltagarna tappade uppnådd förmåga efter längre uppehåll utan resultatet från observationsprotokollet visade en positiv trend att utvecklingen var kvar på samma nivå eller att den fortsatte från den nivå där deltagaren var före uppehållet i träningen. Under hösten 2008 började medföljarna ta över träningen och skattningen i observationsprotokollen. Detta tog sig uttryck i en lätt stagnation eller tillbakagång för en av deltagarna. Det finns ett antal möjliga faktorer som orsakat trenden. En möjlig förklaring är att medföljarna och deltagarna kände sig osäkra när träningen genomfördes utan metodhandledaren. En annan förklaring är att medföljarna kände sig osäkra på skattning av huvudfas och därför skattade annorlunda än metodhandledaren. En ytterligare förklaring är att en deltagare kommit till en kritisk övergång mellan utvecklingsfaser. Med hänvisning till skattningsinstrumentet med 1 - 8 faser är övergången mellan fas 5 och 6 svår – dessutom kan det behövas andra träningsstrategier.

Habilitering kan med denna metod möjliggöra för ungdomar med omfattande flerfunktionshinder att uppleva att de kan påverka sin förflyttning, vara självständiga och lära sig nya saker. Arbetsterapeuten kan ge barn och ungdomarna med omfattande flerfunktionshinder en habiliterande insatser och träna barnen/ungdomarna själva samt handleda personer i deras närmiljö för att stödja barnen/ungdomarna i aktivitetsutförandet. Det skulle vara intressant att studera hur denna arbetsform kan utvecklas för barn och ungdomar med omfattande flerfunktionshinder inom Barn och ungdomshabiliteringen.

Implementering

Implementeringen av metoden sker genom att metodhandledaren handleder och utbildar nya barn, ungdomar och vuxna och deras medföljare. De nya deltagarnas medföljare får utbildning och handledning i metoden för att överta träningen med stöd av återkommande handledning av metodhandledaren. Det är även av intresse att fortsätta följa de nuvarande deltagarnas utveckling under en längre tid. Träningselrullstolen, Entra Tiro, finns tillgänglig i Barn- och ungdomshabiliteringens lokaler i Hässleholm.

Referenser

Fjelner, M. & Gelberg, M. (2008). *Kartläggning med hjälp av talande mattor*. Lund: Forsknings- och utvecklingenheten, Habilitering & Hjälpmedel, Region Skåne.

FN:s barnkonvention (2005). Tillgängligt: <http://www.unicef.se/barnkonventionen>. [2009-04-15]

FSA (2005). *Etisk kod för arbetsterapeuter*. Stockholm: Globalt företagstryck AB.

Nilsson, L. & Nyberg, P. (2003). *Driving to Learn: A new concept for training children with profound cognitive disabilities in powered wheelchair*. American Journal of Occupational Therapy, 57, 229-322.

Nilsson, L. (2000). *Metodboken om träning och behandling i elrullstol*. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, L. (2007). *Driving to Learn. The Process of Growing Consciousness of Tool Use – A Grounded Theory of De-plateauing*. Lund: Grahns Tryckeri AB.

Sthen, E. (2005). *Delaktighet eller utanförskap*. (FOU-rapport 2005-04). Stockholm: Stockholms läns landsting.

Observationsprotokoll, elrullstolskörning

Namn:	Datum:	Klockan:	Trän. tid:
Personal:	Plats:	Videoinspelning:	Inomhus:
Andra:		Trän. nr:	Utomhus:
Anmärkingar om sömn, hälsa, ep-anfall, sinnesstämning mm:		Observatör:	Verksamhet:

Ange med kryss på skalan din upplevelse av individens aktivitetsnivå

PASSIV

AKTIV

1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5

ف   ف   ف   ف   ف

Huvudsaklig fas:

1 reflexer, beteende

2 begynnande förståelse att spaken har med rörelsen att göra

Ringa in siffra

3 inriktad på att spaken orsakar rörelsen

4 kan sätta igång rörelsen avsiktligt men har svårt att trycka, dra

5 experimenterar, provar för att hitta läget för olika riktningar

6 kan köra till ett mål genom att styra, med grova rörelser

7 kan reglera hastigheten med flyt, väl avvägt, ett nöje att köra

8 kör skickligt och säkert, kör för att göra

Gör anteckningar om beteenden eller akter/aktiviteter som är nya eller känns viktiga i sammanhanget. Skriv det du faktiskt har sett i den vänstra kolumnen och dina tolkningar i den högra. Ju fler möjliga tolkningar för ett beteende, akt/aktiviteter desto bättre.

Observationer	Tolkningar

Reflektioner och funderingar om träningen

Huvudfaser för tillväxten av medvetande om styrspaksanvändning under träning i elrullstol

	Aktivitetsform	Individens aktivitet	Rörelser	Individens medvetenhet	Alerthet	Motiv	Körstil	Uttryck
8	Sammansatt verksamhet	Körandet en del i en verksamhet. "Kör för att göra" Automatiserad	Jämnt flyt i rörelserna. Precision.	Medvetenheten är mer inriktad på "görandet", körningen ligger på en mer eller mindre undermedveten nivå.	Avspänt aktiv, avslappnad	Plan med förutseende	Säker skicklig navigering	Beroende av "görandet"
7	Verksamhet i sig själv	Körandet en egen aktivitet. Kör för nöjet att köra.	Väl avvägda och timade rörelser	Medvetenhet om konsekvenser och medvetenhet om hur styrspaken används för att kontrollera smidig körning.	Allmänt fokuserad	Bemästrande	Kontroll av både hastighet och styrning	Glädje, Belåtenhet
6	Handling	Kan köra till ett önskat mål. "Styr" ibland med ben, arm ist f spaken.	Målriktade men grova rörelser	Medvetenhet om att de egna akterna måste ordnas i en viss "rätt följd" (ett system) för att uppnå ett visst mål.	Fokuserad på målet, lätt distraherad	Önskad riktning, mål	Kontroll av riktning - styrmönster	Växlande Allvarlig Nöjd
5	Experimentella aktsekvenser	Experimenterar med spaken. hör hit, dit, fram, tillbaka.	Valda mer ivriga våldsamma rörelser.	Medvetenhet om att det går att orsaka många olika effekter, rörelseriktningar. Utforskar mönstret för styrningen.	Aktiv, koncentrerad	Val mellan effekter	Experimentell körning	Iver, ofta småskratt, allvar, frustration
4	Avsiktliga aktkedjor	Utforskar Kör-stannar-kör, provar olika grepp	Avsiktliga försiktiga rörelser	Medvetenhet om mer än en effekt, att det inte bara rör sig utan i olika riktningar beroende av egna akterna.	Uppmärksam	Avsikt att få olika effekter	Intentionell körning	Allvarlig leende, skratt ibland
3	Viljemässig akt	Aktiverar spak, får effekten rörelse	Distinkt riktad rörelse	Medvetenhet om hur en egen akt kan ge en effekt. Akt på spaken sätter stolen i rörelse.	Alert	Akt - effekt	Själv-initierad körning	Växlande Allvar, nöjd, ibland leende
2	Förmedvetet beteende (begynnande akt)	Rör, slår mot olika delar av stolen. Någonstans effekt	Diffust riktad rörelse	Begynnande medvetenhet om hur egen aktivitet mot spaken kan ge effekten rörelse. Utforskar sambandet akt-effekt.	Stundvis mer vaken, alert Passiv	Förväntan på effekt	Kan fortsätta köra när vägledning upphör	Nöjd Nyfiken Orolig Arg
1	Reflexer, beteende	Råkar aktivera spaken	Oriktad rörelse	Omedveten om att egna akter på spaken kan ge effekt.	Passiv eller utåtagerande	Lust-olust	Slumpmässig eller vägled	Neutral orolig, arg

Utvärdering av Köra för att Lära inom habiliteringsverksamheten

1. Kryssa i rätt alternativ.
Förälder	☐
Personlig assistent	☐
Syskon	☐
Annat	☐

2. Vad tänkte du om Köra för att Lära när du hörde talas om metoden?

.....
.....
.....
.....

3. Ifall du har deltagit på information om Köra för att Lära i juni 2007.

Markera på skalan 1-5 hur du upplevde informationen om Köra för att Lära?

_____				
1	2	3	4	5
Svårt att begripa			Lätt att begripa	

4. Markera på skalan 1-5 hur du själv känner för träningen?

_____				
1	2	3	4	5
Tråkigt			Roligt	

5. Markera på skalan 1-5 hur du upplever att den som tränar känner för träningen?

_____				
1	2	3	4	5
Tråkigt			Roligt	

6. Vilka förväntningar har du på träningen?

.....
.....
.....
.....

7. Har du sett några förändringar i aktivitet eller beteenden hos den som tränar i andra situationer, som du tror kan ha med träningen att göra?

.....
.....
.....
.....

8. Vilka fördelar respektive nackdelar tror du det finns med Köra För att Lära?

Fördelar:

.....
.....
.....

Nackdelar:

.....
.....
.....

9. Upplever du det meningsfullt att fortsätta med träningen? Varför?

.....
.....
.....

10. Andra kommentarer eller funderingar?

.....
.....
.....

Tack för ditt svar

Eva Svensson
Leg arbetsterapeut
0451-29 83 03

Lisbeth Nilsson
Med dr
070-583 85 96

Bilaga 3.

Diskussionspunkter "Köra för att Lära" gruppdiskussion 25/8 2008

Ni har i enkäten skrivit att Köra för att Lära ökar barnets/den ungas självbestämmande. På vilket sätt syns det rent konkret?

Kunde Köra för att Lära-träningen äga rum utanför habiliteringen?
(Ute på gården? Andra miljöer?) Varför? Varför inte?

I vilka situationer utanför habiliteringen kan barnet/den unga ha nytta av Köra för att Lära-träningen? Varför?

Har barnet/den unga förändrats på något sätt i o m träningen? (enkät: bättre att jobba med sina händer, tittar efter saker som han tappar, är mera "med")

Är det lättare att kommunicera med barnet/den unga efter att han/hon börjat träna? Varför? Varför inte?

Hur kunde man förbättra träningen ytterligare? (längre tid/oftare, engagera brukaren mera, rullstolen?)

Bilaga 4.

Frågeguide "Köra för att Lära" samtalsmatta 2/2 2009

Vad tycker du om rulleträning/fri körning?

Samtidigt visas bild på rullstolen.

Svaret "Roligt" var en bild på en gul gubbe med glad mun.

Svaret "Tråkigt" var en bild på ett stort rött kryss med sur mun.

Träningselrullstolen

En-för-Alla elrullstol för träning enligt konceptet Köra för att Lära

Träningsstolen - som kallas Entra Tiro - kan användas av barn lika väl som vuxna. De nödvändiga justeringarna av sättenheten, för att växla mellan barn och vuxen storlek, tar omkring 30 sekunder. De viktigaste justeringarna rör sittedjupet, avståndet till fotplattorna och avståndet till styrspaken - som är mittplacerad i ett genomskinligt bord.

Fallbeskrivningar

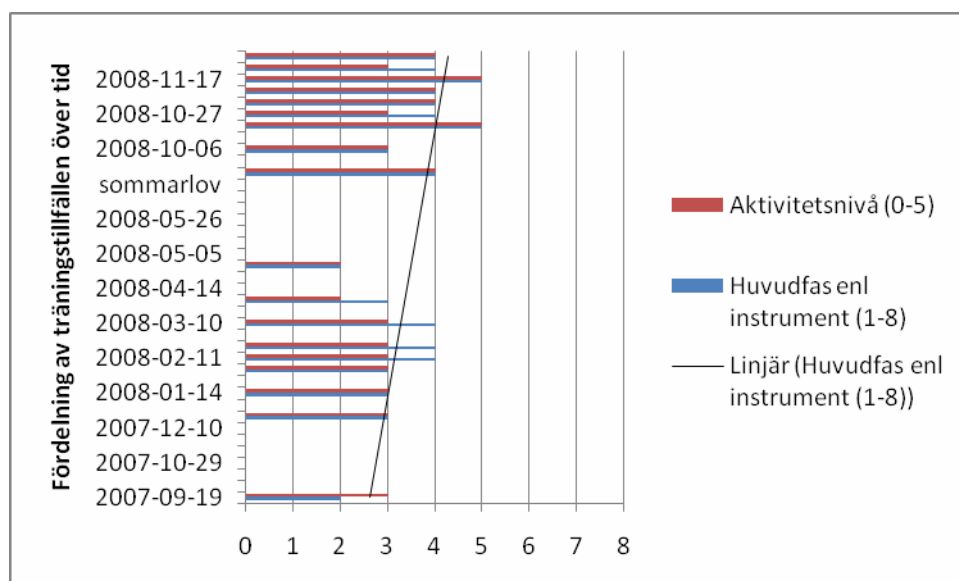
I resultatets redovisning användes fingerade namn, Noa, Tim och Leo. Detta för att minimera möjligheten att kunna identifiera barnen/ungdomarna i undersökningsgruppen. Eftersom det var ett litet underlag för att kunna generalisera valdes att presentera arbete i fallbeskrivning för att åskådliggöra hur deltagarna upplevde att Köra för att Lära och för att se vilken effekt den gav dem.

I enkäten svarade samtliga medföljare som var föräldrar, syskon och personliga assistenter. Samtliga deltagares medföljare upplevde att informationen om Köra för att Lära var lätt att begripa. De kände själva att det var roligt med träningen och upplevde att den som tränade tyckte att det var roligt att träna. När de fick höras tala om metoden Köra för att Lära tyckte de att idén var bra, spännande och intressant.

”Väldigt intressant att barn får upptäcka saker på eget vis och lära sig få en egen uppfattning på deras villkor”

Noa

Med stöd av samtalsmatta svarade Noa att han tyckte det var roligt med Köra för att Lära.

Figur 1. Noas utveckling av styrspaksanvändning (18 observationsprotokoll 070912-081201)

Noas utveckling av styrspaksanvändning över tid enligt de skattningar som noterades i observationsprotokollen (bilaga 1a) visade en uppåtgående utvecklingstrend över hela träningsperioden. Hans huvudsakliga fas av medvetande om styrspaksanvändning skattades i början av perioden till 2 och i slutet av träningsperioden skattades den till 4 enligt instrumentet med 1 - 8 faser (bilaga 1b).

Noas medföljare gav uttryck av förväntningar på träningen med Köra för att Lära. De nämnde att de såg det som en upplevelse, att kunna påverka sin förflyttning, träna orsak & verkan, en rolig aktivitet, utvecklande och att Noa ska bestämma när och hur det ska ske. Medföljarna såg förändringar i aktivitet eller beteenden hos Noa i andra situationer, som du trodde kunde ha med träningen att göra.

”Blivit bättre att jobba med sina händer, men jag vet inte om det har med träningen att göra”

”Upplever att Noa mer tittar efter saker som han tappar och så. Noa blir glad när jag berättar att idag är det rulleträning”

Flera av Noas medföljare uttryckte fördelar med Köra För att Lära. Några av fördelarna var upplevelsen av frihetskänsla, självbestämmande och utvecklande. Andra fördelar var att möjlighet att lära sig köra elrullstol, öva motorik och att lära sig något själv. De nämnde även nackdelar med Köra För att Lära. De kunde uppleva att det blev stressigt som medföljare när inget händer även om de samtidigt kunde önska att Noa fick träna oftare.

Noas medföljare ansåg det meningsfullt att fortsätta med träningen. De tyckte att det var utvecklande och en stimulerande aktivitet samt en frihetsupplevelse att själv kunna påverka sin förflyttning. Noas medföljare hade en önskan om en egen rullstol hemma för större möjlighet till egen förflyttning och för att kunna prova i andra miljöer.

”Jag tycker det ska fortsätta för alla kommer säkert utvecklas på något vis även om det tar tid”

”Kul att se Noa reaktion på var spaken är: när han tappat greppet, när han vill börja köra igen och ha hjälp. Fantastiskt att se hur mycket Noa koncentrerar sig och jobbar för att få armen/handen att lyda för att få tag i spaken”

Noas medföljare deltog i en gruppdiskussion där frågan om deltagarnas möjlighet till självbestämmande togs upp. En av medföljare nämnde att Noas självbestämmande kunde märkas genom att han var mer aktiv med sin AKKA-platta hemma nu än han var tidigare. Han har fått mer egen vilja och kan säga nej med besked.

På frågan om hur de såg på metoden Köra för att Lära, nämnde en medföljare att det var en aktivitet som möjliggör det för Noa att lära sig att köra. De berättade att de hade kämpat länge för att Noa skulle kunna köra rullstol överhuvudtaget, att han ska kunna köra dit han vill hemma och i andra miljöer utan att vara beroende av någon annan.

”Jag tycker inte det är naturligt att sitta i en rullstol som någon annan kör, det hämmar ju människan”

De nämnde att det skulle vara en tillgång om det gick att utifrån Noas dagsform kunna välja en annan dag i veckan och att det även var öppet på helgerna. De nämnde även andra saker som de önskade kunde förändras såsom styrspakens placering och teknik på elrullstolen. Noas medföljare ville ha handledning en gång i månaden så att de kunde känna att de gjorde rätt och att de kunde titta på videoklipp från träningstillfällena tillsammans med metodhandledaren.

I enkäten framkom att deltagarna jobbade bättre med händerna och tittade efter saker som man tappade. En av medföljarna vidareutvecklade påståendet med att Noa tittade efter mer saker runt omkring sig och stannade vid saker som står i vägen när han kör på sin ”slinga” hemma.

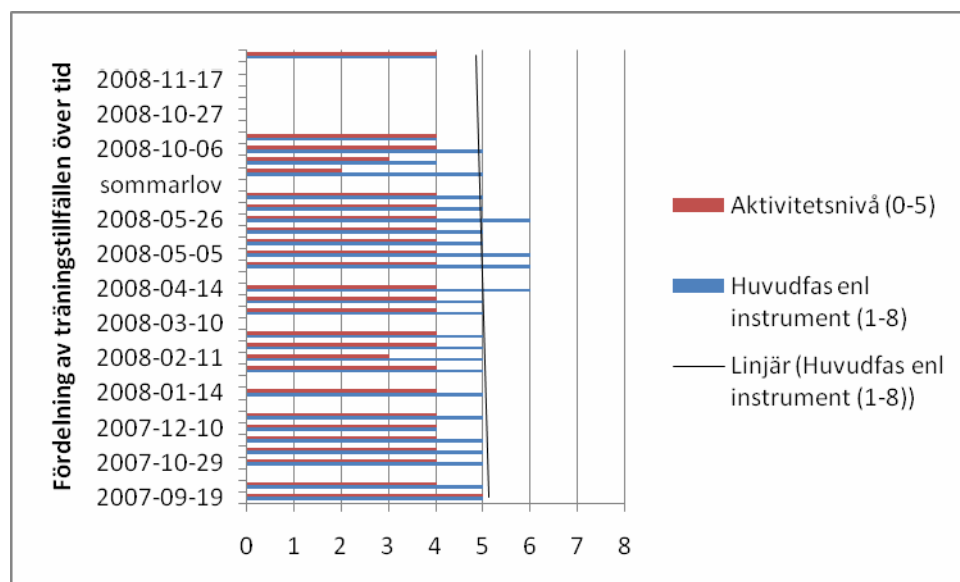
Medföljarna till Noa upplevde det roligare att ansvara för träningen själva.

”Man har som åskådare en passiv roll och man kan bli trött av det”

Noas medföljare uttryckte en längtan att Noa kunde lära sig köra en vanlig elrullstol självständigt, även om det går att se träningen som en bra aktivitet som är rolig.

Tim

Med stöd av samtalsmatta svarade Tim att han tyckte det var roligt med Köra för att Lära.

Figur 2. Tims utveckling av styrspaksanvändning (27 observationsprotokoll 070912-081201)

Tims utveckling av styrspaksanvändning över tid enligt de skattningar som noterades i observationsprotokollen (bilaga 1a) visade på en stagnation i utvecklingstrenden över hela träningsperioden. Hans huvudsakliga fas av medvetande om styrspaksanvändning skattades i början av perioden till 5 och i slutet av träningsperioden skattades den till 4 enligt instrumentet med 1 - 8 faser (bilaga 1b). Före sommaruppehållet skattades hans huvudsakliga fas ökat till 6 men under hösten 2008 visade tecken på tillbakagång.

Medföljarna uttryckte förväntningar på träningen. De nämnde förväntning på att Tim skulle kunna påverka sin omvärld, förstå orsak & verkan, ha roligt, göra något meningsfullt, att kunna hantera spaken och att kunna köra dit han vill.

”Att Tim ska utvecklas så pass mycket att han ska kunna använda sin kunskap i andra miljöer och situationer”

Några såg förändringar i aktivitet eller beteenden hos Tim i andra situationer, som de trodde kunde ha med träningen att göra. De berättade att Tim var mer benägen att kommunicera, visade en större vilja att påverka sin omvärld. De kunde se fördel med Köra För att Lära där kommunikationen stimulerades, upplevelsen av frihetskänsla, finmotorisk träning i aktivitet och koncentration.

”Frihetskänsla, det är Tim som bestämmer vart han vill köra och inte ”jag” eller någon slinga”

Det framkom att en nackdel med Köra För att Lära var spakens placering och hade önskemål på anpassningar av elrullstolen. De nämnde även att de önskade att kunna köra i andra miljöer. Medföljarna upplevde det meningsfullt att fortsätta med träningen.

”Ja för mig är det mycket värt att han tycker det är roligt att köra. Att lära sig rummet/påverkan (egen) är härligt att se. Att själv få välja var och hur är kul”

”Han har fått grepp om spaken och vet hur han ska hålla för att styra bäst och han tycker det är jätteskoj och han tittar vart han kör”

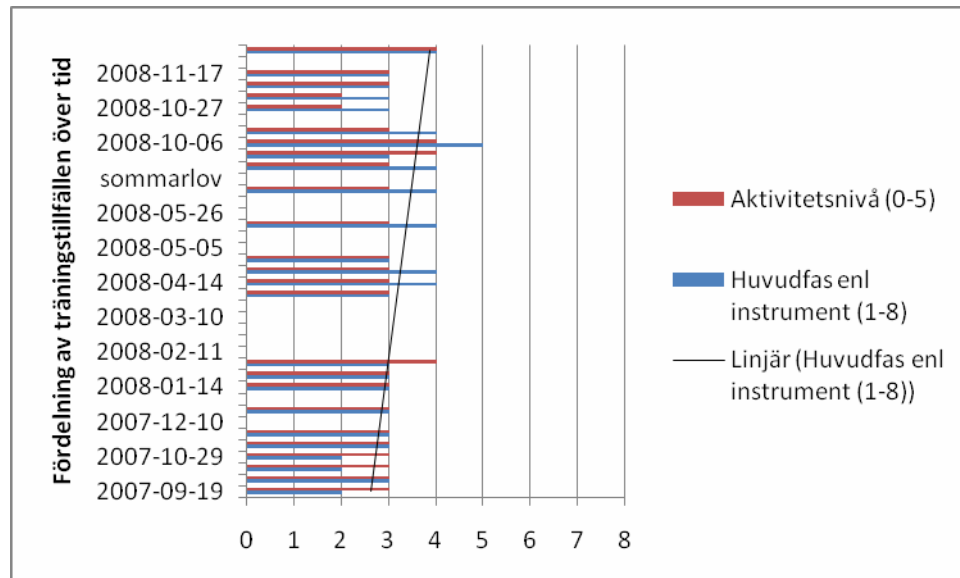
En kommentar som en av Tims medföljare nämnde var att Tim älskade att köra.

”Härligt projekt som ger lyckliga barn”

Tims medföljare tackade nej till att delta i gruppdiskussionen.

Leo

Med stöd av samtalsmatta svarade Leo att han tyckte det var roligt med Köra för att Lära.

Figur 2. Leos utveckling av styrspaksanvändning (27 observationsprotokoll 070912-081201)

Leos utveckling av styrspaksanvändning över tid enligt de skattningar som noterades i observationsprotokollen (bilaga 1a) visade en uppåtgående utvecklingstrend över hela träningsperioden. Hans huvudsakliga fas av medvetande om styrspaksanvändning skattades i början av perioden till 2 och i slutet av träningsperioden skattades den till 4 enligt instrumentet med 1 - 8 faser (bilaga 1b).

Leos medföljare uttryckte förväntningar på träningen. De nämnde att ha roligt, att det skulle vara positivt och givande för Leo samt att Leos självbestämmande skulle öka. De berättade att de såg förändringar i aktivitet eller beteenden hos Leo i andra situationer, som du trodde kunde ha med träningen att göra.

De berättade att de kunde se fördelar med Köra För att Lära. Det kunde vara att stimulera orsak & verkan, att det var roligt, att skapa möjlighet till egen förflyttning och aktivitet, att lära sig att vara lite självständig, att växa med uppgiften samt att få självförtroende.

"Att om jag gör så, så händer det här. Leo tycker det är roligt att göra någonting själv"

En nackdel med Köra För att Lära kunde vara att det tog lång tid. Det framkom dock att de upplevde det som meningsfullt att fortsätta med träningen eftersom de ansåg det bra, att det höjde livskvalité och att Leo gillade det.

"Tycker att Leo lär sig lite med tiden. Att stanna när det går framåt är inget bra alternativ"

Habilitering & Hjälpmedel

Forsknings- och utvecklingsenheten
Barn- och ungdomshabiliteringen

Habilitering & Hjälpmedel, Fou-enheten
Universitetssjukhuset MAS, Ing 59, Plan 5, 205 02 Malmö
Tfn 040-33 51 50 Fax 040-33 51 40
habhjalp@skane.se www.skane.se/habilitering